

רכה ראשונה לדעת רבנן ולדעת ר"ג חייב ג' ברכות [וקלה י"ל דשאני התם שכשלח אמר רק ברכת הזן לא יעשה דלא כר"ג אלא שוא"ת אבל כשצריך מעין ג' הוא עושה בקו"ע דלא כר"ג וזה דוחק]. אכן הגר"א ו"ל ודאי סובר כאן דתמרי צמי ג' ברכות היכא שצא לפועל צבהמ"ז כמש"כ צבדיא כאן צשו"א וכבר כתבו תר"י ז"ל ספ"ז דאי ברכת מעין ג' על הז"מ הוא דאורייתא ודאי כשצא לפעול את התמרי צבהמ"ז לריך כל הג' ברכות לעיכובא ע"ש וזהו דעת רבינו הגר"א ז"ל ולדעת תר"י ז"ל והרא"ש ז"ל לפעול תמרי סגי בצרכת הזן הדרה ק"י בשנו"א דא"כ מה א"ל למה יכניס עלמו צמחלוקת הלא ממ"י איך שיעשה יהא צמחלוקת.

ונראה דיש ליישב ע"פ מש"כ המרדכי ז"ל ר"פ ג' שאכלו דעת רב האי גאון דמזמנים על ז"מ [נראה דסובר דהא דאמרי צהולין ק"י שאין מזמנים על הפירות היינו שאר פירות חוץ מז"מ] ולפ"ז רע"ק שפיר צריך צזימון ולהוליא את הרצים וגם להוליא את ר"ג עלמו ואהכי שפיר קאמר ל"י ר"ג למה יכניס ראשו צמחלוקת דאי מספק"ל הלכתא כמאן נהי דרע"ק עלמו ע"כ מוכרח לגבי עלמו לעשות כחד מנהון מ"מ למה ל"י לצרך צזימון ולהוליא את הרצים כחד ואי מספק"ל הו"ל להסתלק מהזימון ולא לקבל אחריות כולם על עלמו לפועלו צמעין ג' וגם לפעול את ר"ג בצרכה זו מה דלא סבירא ל"י, ומה שנתן לו ר"ג רשות לצרך ה"י מפני שחש שיעשה כדעת עלמו שאמר אפילו אכל שלק והוא מזונו עטון ג' ברכות כמש"כ צשו"א ע"ש. אבל אם ירצה למעבד כרבנן הו"ל להסתלק מלהוליא אחרים כדי שלא יכנוס צמחלוקת לגבי אחרים. וש"כ מלאתי צחזו"א קמא ס"י ד' סק"א שדעתו ז"ל הוא שגם לר"ג דסובר דמצרך ג' ברכות על הז"מ מ"מ אינו כנוסח צבהמ"ז שעל הפת אלא מעין ענינס של הז"מ דהא קי"ל צבהמ"ז אינו

פוערת מעין ג' ע"ש ולפ"ז א"א כלל לומר פירושו של המנה"צ וע"ש צסק"ב.

סימן כא

בענין טרימא ומי פירות ומי שלקות (דף ל"ח)

בש"ע סימן ר"צ ס"ז פסק תמרים שמיטכן ציד ועשה מהן עיסה אפילו הכי לא נשתנית ברכתם ומצרך עליהם צו"פ העץ והוא לשון הרמז"ס ז"ל ומקורו מצרכות דל"ח דמסקינן תמרי ועשאן טרימא מצרך עליהן צופה"ע מ"ט צמלת"י קיימי, ומלשון זה ש"י ועשה מהם עיסה משמע שאפילו נתרסקו לגמרי צרכתן צפה"ע. וכתב הרמ"א ז"ל שם וי"א לצרך עליהם שהכל והוא מתרוב"ד סימן כ"ט שמדייק מל' רש"י ז"ל דנתרסק לגמרי מצרך שהכל מדפירש טרימא כל דבר הכתוש קלת ואינו מרוסק לגמרי וכ"ה לשון קילור פסקי הרא"ש ז"ל וע"ש צט"ז שחולק וסובר שלא נתכוין רש"י לדין זה. ול"ע לדעת תרוב"ד מהא דאמרי"ה שם בצרכות לעיל דדצש תמרים אמר ר"א דמצרך עליהם שהכל מ"ט זיעא צעלמא הוא ואמרי"ה דאתיא כר"י דסובר צמי פירות דאין חייבים עליהם משום ערלה וכו' והשתא למ"ל טעמא דזיעא צעלמא והלא אפילו גוף הפרי עלמה כשנתרסקה ונעשית כעיסה כבר צרכתה שהכל וה"ע האי דוצשא אפילו אי חשבת ל"י גוף הפרי ליכא צה צרכת צורא פרי העץ מה"ע דהדצש מרוסק לגמרי.

ונראה דהרי עיקר הטעם דצנתרסק לגמרי מפסיד צרכתו הפרטית צופה"ע ומצרך שהכל הוא לכאורה לפי שנשתנה מצרייתו ולא לעילוויי [ולריך לחלק מדלעיל ל"ז א'] ולפ"ז י"ל דזהו דוקא צמרסק גוף הפרי דודאי נשתנה הוא מצרייתו אבל מי פירות למד"א צפסחים דל"ג משקינן מפקד פקידי א"כ הני מ"פ לא נשתנו כלל מצרייתן

שטיקר זריחתן הוא מים חלח שהם מיפקד פקידי צחוק הפרי ולפי צמי פירות ליכא למימר שיפסידו זרכתן הפרטית מחמת שנשתנו, ומשוייה הולרכנו לטעמא דזיעא זעלמא.

אך אחתי קשה מהא דלקמן דלי"ט דמזואר דמיא דסילקא כסילקא ומיח דכולהו שלקי ככולהו שלקי ע"ש והרי מ"מ יפסידו זרכתן מטעם דנתרסק שהרי מכיון שאין זהם זבהמים חלח עטם הירק הרי חין לך נתרסק גדול מזה וזשלמא כשאוכלין להמיח דסלקא זיחד עם הירק י"ל דהו"ל כלל נתרסק לגמרי כיון שאוכל עמהן גם הזעין חזל חס אוכל רק המיח דסלקא או דכולהו שלקי הא הו"ל כנתרסק לגמרי וכנ"ל, ושור"ר דלק"מ, דהתרוכ"ד עלמו הקשה שם מהא דהומלתא דמזי הינדחי זדל"ו סע"ז דמזואר שמזרכין עליו זופה"ח ומזואר מפירש"י ז"ל שהוא כעין פוזידלח שנתרסקה לגמרי, ומ"מ מזואר זגמרא חלח הפסידה זרכת זו"פ האדמה ומתח"ן התרוכ"ד דהביח. הומלתא הם זשמים מרוסקין [דכל הסוגיח דהתם זדל"ז ע"ז מיירי זמיני זשמים וחזלין ע"ש] וזשמים עיקר השמישת' זבהי כשכן מרוסקים לגמרי, וכל כהאי גוונא ודאי שאין הריסוק מזרע חשיבותם כלל ופשיעא דזמלתיי קיימי חע"פ שנתרסקו ע"ש וה"ג מה"ט גם מיח דסלקא ודכולהו שלקי לח הפסידו זרכתן על ידי הריסוק משום דאורחיי זבהי.

ועיקר דינא דהתרוכ"ד דזנתרסקו לגמרי מאזד זרכתו הפרטית יש לעשות

קלח סמוכין לזה מזרכות דלי"ט דחיכא מד"ח גזי גרגלידי דליפתא דחי פרמינכו פרימח זועא [כלומר חתכינכו לחתיכות קטנות מאד] זרכתן שהכל ומסיק וכי אחאן לזי ר"י חמר לן חידי וחדי זופה"ח והאי דפרמינכו טפי כי היכי דנמתיק ע"כ זגמרא וחי ס"ד דכל נתרסק לגמרי זרכתו זופה"ט או זופה"ח כמקדס חס כן למ"ל טעם מיוחד זבהי גרגלידי דפרמינכו פרימח זועא שזכו

משום דעזיד להו כי היכי דנמתיק טפי, חע"כ משמע דזשאר ריסוק כה"ג דפרימח זועא זגרגלידי היכי מפסיד זרכתו ויש לפלפל, ולהלכה כתז המ"ז שהעיקר כדעת הפוסקים שאפילו מרוסק לגמרי זרכתו זופה"ט. חלח שלכתחילה יזרך שהכל ע"ש.

ז בהא דחמרי שטל דזש תמרים ושאר מי פירות מזרך שהכל משום דחינו חלח זיעא זעלמא וזדל"ט חמרי דעל מיח דסילקא ומיח דכולהו שלקי מזרך זופה"ח אשר קשה עוזח חלח חפילו מי הפירות עלמן מזרכין שהכל ולכחורה כש"כ מים זעלמח שהפירות נתזשלו זכן שאין זהם רק טעם זעלמח שיהח זרכתן שהכל. וכתזו החוס' דלי"ט ד"ה מיח דסלקא דחע"פ דחמרי לעיל דמי פירות זיעא זעלמח הוא יש לחלק. וזהר"ח ז"ל מזאר החילוק לפי שעי' זישול יולח טעם הפירות זמים יותר מטעם של המי פירות ע"ש. והרש"ח ז"ל מזאר דעיקר דין דמ"פ זיעא זעלמח הוא זהו זדזר שאין עיקרו עומד לסחיטת מימיו חזל הנהו ירקות עיקר השמישן לזשלין עם מים ושיתנו טעם זמים וכל כה"ג עיקר פירח מקרי ועיין זחזון חיש מעשרות סי' ז' סק"ז וזיתר זיחור וזחריכות זחזון חיש זביעית סי' כ"ה ס"ק ל"ז דזרים עמוקים זזה וזמסכת פסחים כתזתי זעכ"י זענין זה חיוז דזרים זקה"י פסחים סי' י"ז ועפמש"כ שם זס"ד יש לפלפל ג"כ זסוגיין, וחמרתו להעתיקו כאן, וז"ל שם:

פסחים דכ"ד חר"ז חף חנן נמי תנינח חין סופגין חח החרזעים משום ערלה חלח על היולח מן הזיתים ומן הענזים זלזד כוי ח"ל חזיי כוי חלח הכח משום דזיעא זעלמח הוא וזחוד"ה חלח מיכו חימח חמחי חמר דזיעא זעלמח הוא חח טעם כעיקר דחורייתח וקושייתח הוא לשיעתח זחולין דח"ח דלקין על טכע"ק דחי. נו על כזית מכהיתר זזלע חיסור לקין עליו

חלק מהפרי צלמיחתן וצגידולן ואין הפרי
 צלמיח המשקין שבו חלה האילן צלמיח גם
 חת הפרי גם חת המשקין שבו וכמשנית
 ולכן אין צבני משקין דין יולא מן האיסור
 שלא מחמת ומכה הפרי נתהוו [ואולי י"ל
 דחפ"י חי גם הפרי גורם להתהוות המשקין
 שבו מ"מ הא גם האילן גורם לצמיחת
 וגידול המשקין שבו והו"ל זה זה גורם].

ואין לחמוה דאחרי שאין להני משקין דין
 פרי הא"ך לוקין על כזית מהפרי הא
 חלק שבו הוא משקין שאינם בכלל האיסור
 דזה לק"מ דודאי כל זמן שלא פירשו המשקין
 ממנו מחשב הכל דבר אחד והמשקין משלימין
 השיעור וכב"ג אשכחן צחולין דפ"ז צ'
 צללחת דדמא דפטור עליו דאינו דם חלה
 מיא צעלמא ומ"מ כ"ז שלא פירש ודאי
 לוקין על כזית [או רביעית עיין מנ"ח מזה
 קמ"ח ואכמ"ל] מהדס. ואין אומרים הא
 חלק מזה מיא צעלמא הוא וכב"ג אשכחן
 לענין עומאה למד"א משקין מפקד פקידי
 דמ"מ הם משלימין השיעור צעודן צפרי
 ח"פ שאינם עמאים צעלמותן וכמו שהאר"ך
 רש"י ז"ל צפסחים ד"ג ד"ה עמא מת ע"ש
 ועיין מנחות דנ"ד הניחן צגשמים ונתפחו.

ולפמשנ"ת דאין המשקין צפירות גדלין
 ונלמחים מהפירות חלה כך
 הוא וסתו ודרכו של חילן להלמיח גם פרי
 גם משקין שבו חתי שפיר דלא שייך צבני
 משקין דין עכ"פ דנכי דודאי יש להם להני
 משקין טעם כעטם הפרי מ"מ אותו טעם לא
 קצבו מהפרי חלה האילן צלמיח משקין של
 טעם כמו שצלמיח פרי של טעם ולכן כיון
 שהמשקין צעלמותן אין להם מאד עלמן דין
 איסור של הפרי דלאו פרי מקרי חלה זיעה
 אין לאסרו ג"כ משום טעמם דלא מהפרי
 האסור קצבו העטם חלה האילן צלמיח
 משקין שיש צבם טעם וכמשנית והוא
 חירוז נכון לענ"ד.

חבל להסוצרין דאין לוקין כלל על עכ"פ
 ע"ש צחוס' חולין וצרמצ"ן ז"ל צמלחמות
 ר"פ חלו עוצרין או כשיעת הרמצ"ם ז"ל
 דאין לוקין חלה ח"כ יש כזית מהאיסור
 צכדי חכילת פרס, חתי שפיר קושיא זו דהא
 בכא לענין מלקות איירי ושפיר אין לוקין
 על המ"פ דאין זה גוף האיסור רק זיעה
 צעלמא ומדין עכ"פ אין לוקין.

ולתרץ קושית החוס' כתב הרש"ש ז"ל ע"פ
 מש"כ הרא"ש צצרכות פ"ו סי' י"ח
 שהמשקה אין לו טעם הפרי ע"ש, חכן
 לכאורה אינו ענין לנד"ד דנכי שאין לו טעם
 הפרי ממש לצרך עליו צרכת הפרי, מ"מ
 לא מסתבר כלל שלא יהא צהמשקין היוצאין
 מהפירות חפילו כעטם שנותן הפרי צחמישים
 וחשעה ביתר, דהא עינינו הרואות שיש
 צמשקין היוצאין מהפרי הרבה כעטם הפרי.

ואשר נראה ליישב שיטת הסוצרין דלוקין
 על עכ"פ ואילו על משקין היוצא
 מפירות איסור אין לוקין דצחמת קשה טובא
 צהא דחמרי זיעה צעלמא הן, ולא יהא
 חלה מים מ"מ הא ילאו מן האיסור וכל
 היוצא מן האיסור לשיטת החוס' חולין דס"ד
 [ד"ה שאם] לוקין עלי' כמו על האיסור
 עלמו ע"ש ולמה לא ילקו על אותן משקין
 הנסחטין מדין יולא מן האיסור. [ועיין
 היעב צמנח"צ סי' נ"ע מש"כ האחרונים
 ז"ל צזה].

ונראה דדינא דיוצא מן האיסור חסור אינו
 חלה כשהדבר שילא נתהווה ונעשה
 מן האיסור כגון צילת טריפה שהצילה
 נתהווה ונתגדלה מעוף האסור [ועיין
 צכורות ד"ז גבי מ"ר של חמור, ושם
 צהרא"ש ז"ל] חבל למשל הגרעין צפרי
 לא נתגדל ונתהווה מן הפרי חלה גם הפרי
 גם הגרעין נתגדל ונתהווה מן האילן צלמחו
 צו שכך הוא עצמו של האילן להלמיח הפרי
 והגרעין שלו חבל לא שהפרי צלמיח ומגדל
 גרעין שבו. וה"נ י"ל צמשקין צפירות שהן

לאחרי, תשובה קריאת התורה מלוא ואין מצרכין על המלות לאחריהם וכמו שאמרו צ"י ז"ל סימן דנ"א ע"כ [דחנן ויש שטעון צרכה לפניו ואינו טעון צרכה לאחריו ואמרי בגמ' לאפוקי מאי לאפוקי מלות] ואל תשיצני מקריאת התורה צביכני"ם שמצרכין לאחרי דהתם תקנת משה ועזרל הוא ועל התקנות מצרכין לפניכם ולאחריהם וכדמצרכין צהלל ומגילה, עכ"ל. וכתב הצ"י ול"י דאפי' אם היו מצרכין לאחר המלוא לא קשיא דכיון דמלות הגיית התורה היא כל היום וכל הלילה ואין שעה שאינו חייב לעסוק צתורה לא שייך לצרך לאחרי עכ"ל הצ"י. וגראה צכוונת הצ"י דאפי' כשהוא חנוס ומוכרח להפסיק דנ"פ כי אין עליו צאותה שעה חיוצ בגיית התורה מ"מ מאחר דאין הפטור מחמת שנגמרה המלוא אלא מחמת האדם וטרדותיו אין זה גמר המלוא רק הפסקה צאמלע המלוא ואפילו אי הוו מצרכין על המלות לאחריהן [כגון לצני מערבא כדלקמן צעכ"י] אין לצרך אלא בגמר המלוא ולא כשמפסיק צאמלע מחמת חנוס וכש"כ כשמפסיק ע"מ לחזור למלותו אה"כ.

ועיקר דברי הצ"י דדבר שחיוצו תמיד לא שייך לצרך לאחרי כתבו כמה ראשונים ז"ל צ"י ז"ל סימן ע"ש צהרמצי"ן ז"ל צדבר מש"כ ר"ת ז"ל דצני מערבא לא צרכו רק אחר חלילת תפילין והצ"י ראינו מדאמרי צירושלמי אהא דצני מערבא מצרכי צחלילת התפילין לשמור חוקיו אחי כמ"ד צחוקת תפילין הכתוב מדבר [וא"כ איכא מלוא לחולצן צלילה מדכתיב שם מימים ימימה ימים ולא לילות]. צרם כמ"ד צחוקת הפסח הכתוב מדבר לא צדא אלמא דרק משום דאיכא קרא לחייבו צחלילת התפילין צלילה הי מצרכין וא"כ צשאר מלות לא צרכו אח"ד ר"ת ז"ל. אך קשה מאד דמשמע צהדיא צסוגיא דלצני מערבא מצרכין על כל המלות לאחריהן מדללא מוקי לצני מערבא

ובדעת החוס' נראה דסצרי דצחמת המשקין הם חלק מהפרי והא דאמרינן דאינו אלא זיעה צעלמא זה לפי שאינם עיקר הפרי ולכן כשיצאו פקע מהם שם פרי ונחשבו זיעה צעלמא, ולכן הקשו שפיר דליתסרו עכ"פ מדין טעם כעיקר. ואכתי יש לעיין צהא דאין חייצין משום ערלה אלא כו' אצל שאר מי פירות זיעה צעלמא הוא והלא מ"מ עכ"פ טפל הוא להפרי וצעודו צלוע צהפרי הוא משלים נמי השיעור, ומי גרע מקליפי ערלה דאיתרבו לאיסור מאת הטפל לפריו צצרכות דל"ו*) ואפשר דאה"י דאסור צהנאה מדאורייתא כדן קליפין אלא שאין לוקין על איסור זה דלא נכתב צפירוש אלא פרי. וקליפין לא איתרבו אלא מאת ערלתו, ועוד דלא נכתב קרא דאת פריו צלשון ל"ת אלא צלשון עשה וערלתם ערלתו את פריו, וקלת ראי' לזה משיטת הרמצי"ם ז"ל דהנכונה מאיה"י אין לוקין וציאר המ"מ משום דצדברים הנאכלים הוי כל שאר הנאות צגדר שלכדה"י ועיין צאורך מל"מ פ"ה מיסודי התורה. ואכתי אמאי לא ילקו על הנאת קליפי ערלה דהני אינם עומדים לאכילה והו"ל כדרך הנאתן אע"כ דליכא מלקות צקליפי ערלה דלא איתרבו רק לאיסור וכמש"כ לעיל מיהו צעיקר ד"י דשאר הנאות הוא שלא כדה"י אכתי ל"ע טובא מכ"ד וכצ"ר האריכו צזה האחרונים ז"ל ולא עיינתי כעת צזה וכתבתי רק להעיר.

סימן כב

בענין ברכת התורה לפני ולאחרי (לסוף פרק כיצד מברכין)

א) כתב הצ"י צסימן מ"ז כתב צתשובת הרשב"א שאלה כשאנו מצרכין על התורה צכל צוקר למה אין אנו מצרכין